ATTİLÂ

Peyami Safa

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 829
EDEBI ESERLER: 352

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-502-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1931, Resimli Ay Matbaası
3. Basım: 1977, Ötüken
15. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklal Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Son Okuma: Abdullah Ezik

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

İstanbul-2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa: (1899-15 Haziran 1961): İstanbul'da doğdu. Meşhur şair İsmail Safa'nın oğludur. Düzenli bir öğrenim göremedi. Kendi kendisini yetiştirdi. 13 yaşında hayata atıldı. Posta Telgraf Nezareti'nde çalıştı. Öğretmenlik (1914-1918), gazetecilik (1918-1961) yaptı. Hayatını yazıları ile kazandı. İstanbul'da öldü.

Kardeşi İlhami ile *Yirminci Asır* adlı bir akşam gazetesi çıkardı. Bu gazetede ilk hikâyelerini imzasız yayınladı (1919), *Kültür Haftası* (21 sayı, 15 Ocak - 3 Haziran 1936) ve *Türk Düşüncesi* (63 sayı, 1953 - 1960) adlarında iki de dergi çıkardı. Öldüğü zaman *Son Havadis* gazetesi başyazarı idi.

Peyami Safa halk için yazdığı edebî değeri olmayan romanlarını "Server Bedi" imzası ile yayınladı. Sayıları 80'i bulan bu eserler arasında *Cumbadan Rumbaya* (1936) romanıyla, *Cingöz Recai* polis hikâyeleri dizisi en ünlüleridir. Ayrıca ders kitapları da yazdı. Peyami Safa'nın fıkra ve makalelerinde sağlam bir mantık dokusu ve inandırıcılık görülür. Romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlâk çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı, nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezadını ustaca işledi.

Romanları: *Şimşek* (1923), *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamdı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Cânân* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930), *Fatih-Harbiye* (1931), *Attilâ* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1959). Hikâyeleri: *Hikâyeler* (Halil Açıkgöz derledi, 1980). Oyunu: *Gün Doğuyor* (1932). İncelemedenemeleri: *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938), *Büyük Avrupa Anketi* (1938), *Felsefî Buhran* (1939), *Millet ve İnsan* (1943), *Mahutlar* (1959), *Mistisizm* (1961), *Nasyonalizm* (1961), *Sosyalizm* (1961), *Doğu-Batı Sentezi* (1963), *Sanat-Edebiyat-Tenkid* (1970), *Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca* (1970), *Sosyalizm-Marksizim-Komünizm* (1971), *Din-İnkılâp-İrtica* (1971), *Kadın-Aşk-Aile* (1973), *Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar* (1976), *Eğitim-Gençlik-Üniversite* (1976), *20. Asır-Avrupa ve Biz* (1976). Ders Kitapları: *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektup Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Fransız Grameri* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948).

Attilâ Romanını İzah Eden Başlangıç

"Attilâ" kimdir? Bunu kimse iyi bilmiyor. Bizzat kendi bile kendisini meçhuller içinde hissetmiştir.

Kimdir Attilâ? Buna, beşinci asır halkının muhayyelesine[1] tercüman olarak şöyle cevap verelim:

O, sessiz yollarıyla, gölge vermeyen şeffaf dallarıyla, alçak çalılarıyla, tavuklarla serçelerden başka bir kuş sesi duyulmayan nihayetsiz bir çölde, çalılarla şeytanlardan doğmuştur.

Bizans imparatoru İkinci Teodos'un elçi heyetiyle Tuna'ya gelerek Hunların arasına karışan Prisküs, Attilâ'yı görmüş ve tanımış, meclislerinde ve ziyafetlerinde bulunmuştur. Bu müverrih[2] Hunlara dair birçok şey söylüyor, gözlerinin gördüğü ve beyninin topladığı her şeyi anlatıyor; onun tasvirlerinde Hunlar ve Attilâ bir fotoğrafta görülebilecek şekiller kadar vazıhtır. Ve Tuna boyundaki cihangir kavim, bir tarihte okunabileceğinden fazla canlıdır; fakat neye yarar? O da "Attilâ kimdir?" sualine tam bir cevap verebilmiş değildir, hatta, halefi olan bütün müverrihler gibi manasızlığı, basit umumiyetinde mündemiç bir hüküm vermiştir: "Attilâ bir barbardır!" diyor. Diğer müverrihler: Prospe, Dakilen Vedidas, Jurnades de aynı şeyleri kekeliyorlar.

---

[1] **muhayyele:** Hayal gücü.

[2] **müverrih:** Tarihçi.

Sonra şark masalları, Töton ve Latin efsaneleri de başka başka şeyler söylüyorlar. Latin efsanelerine göre "Attilâ" kaza ve kaderin yarattığı bir ebedi azap ve harabe Mesih'idir. İnsanlığı kahretmek ve bu aralık bütün günahkar Romalıların fenalıklarını cezalandırmak için yeryüzüne gelmiştir. Bu efsanelerden çıkardığımız hükme göre "Attilâ", bir insan değil, bir timsal[1], esatiri bir remz ve insanlara, bilhassa Romalılara Allah'ın belasıdır.

Bir kısım Cermen şarkı ve masallarının gözlerimiz önüne serdiği levhada gördüğümüz manzara büsbütün başkadır. Bu levhanın "Attilâ"sı, öteki masalların ona giydirdikleri canavar postundan soyulmuş, hiç dehşet vermeyen, hatta sulhperver, tatlı, misafirperver bir hakandır, şenliklerde ve ziyafetlerde neşeli bir arkadaş.

Macar an'anelerine[2] gelince, burada "Attilâ" Hunların ruhu olarak izah edilmiştir. Fakat Hunların "Payen"Putperest" oldukları bir devirde onlara Hristiyanlığın mübeşşirliğini yaptığı iddia ediliyor.

Asırlar arasında, onu tahayyül[3] eden kavimlere göre türlü türlü "Attilâ" vardır. Sanki o, her insan gözü tarafından başka biçimlerde görülen namütenahi[4] kafalı bir devdir.

"Attilâ" bir devdir.

Şüphesiz "Attilâ" bir devdir. Fakat muhtelif kavimlerin en kızgın ve en taşkın hayallerinde, kelimeler arasında bile tarihi hakikati yakalamak ve "Attilâ"yı, cihangir ve cihanşümul "Attilâ"yı en insani ve en kardeş simasiyle tanımak imkansız değildir.

Öyle ise "Attilâ" kimdir? Buna kendisinin verdiği cevabı öğreteceğim. "Attilâ":

"Ben Allah'ın kamçısıyım!" diyor.

---

1 **timsal:** Sembol.

2 **an'ane:** Gelenek.

3 **tahayyül:** Hayal etme.

4 **namütenahi:** Sonu olmayan.

Oh, ne muazzam bir iştiyakın[1] ifadesi! Vaktiyle İsrail oğullarını "Arzı mev'ud'a[2] kavuşturan ilahi kudreti beşinci asırda Cermenlerin elinden alarak şerre, fesada, musibete, binbir seyyieye düşmüş insanları kırbaçlamak, onu daha zinde, daha yüksek, faziletkar ve hayırhah bir medeniyete hazırlamak!" İşte Attilâ'nın izahı! İşte birkaç barakanın ortasında yükselen garip ve ahşap sarayındaki tahtının üstünde kapkara bir vahşi et kümesi gibi oturan, fakat Yunanlılara, Romalılara, Cermenlere ayakları ucunda diz çöktürerek hepsine ika ettiği büyük haşiyetle kiminin seyyielerini cezalandıran, kiminin şer ve fesadına mani olan büyük Türk başbuğu!

"Attilâ" Allah'ın kamçısıdır.

Şüphesiz "Attilâ" Allah'ın kamçısıdır. Zira onun esmer yağız kafası Tuna boyundaki burc"ı baruler üstünde parlamasaydı, birbiri ardısıra çöken, inkırazlara mahkum devletlerin çürük yapraklı bir albümü olan beşinci asır Avrupası kendine gelmeyecekti. Lağar bir atın uyuşuk adalelerine inen kamçı darbeleri niçin ve nasıl bir zulüm olmuyorsa ve yaşamak kudreti verdiği için meşru telakki[3] ediliyorsa, "Attilâ"nın da yangınlar, zelzeleler ve taunlar salarak beşeri sarsması meşru ve ulvidir[4]. Bu manada bir barbarlığın ona izafe edilmesinden ne çıkar? "Attilâ" yaratıcı tahripkardır.

"Attilâ" vahşi değildi, zira kalbi vardı. "Attilâ" kalbsiz değildi; zira muazzam bir aşkı vardı. "Attilâ" sevdi, çok sevdi; "Attilâ" pembe"beyaz tenli, nazik elli ve incebelli bir medeniden çok daha fazla kadınları sevmesini ve anlamasını bilirdi. Attilâ romanında, maceradan maceraya atılan bu kahramanın aşkları da okunacaktır.

---

[1] **iştiyak:** Şiddetli istek, özlem.

[2] **mev'ud:** Vaad edilmiş.

[3] **telakki:** Anlayış, görüş, kabulleniş.

[4] **ulvi:** İlahi, yüce, semavi.

"Gereka", "İldiko" ve "Onorya"! İşte "Attilâ"nın kalbinde en büyük emellerin ve kudretlerin hem halikı, hem de mahluku[1] olan üç kadın.

"Attilâ" bir medeniden fazla kadınları sevmesini ve anlamasını bilirdi. Harplerin daima ön safında giden ve yüz bin ok arasında ölmeyen, ölmek bilmeyen, ölemeyen layemut "Attilâ" bir kadının batırdığı zehirli dikiş iğnesiyle öldü. "Attilâ" bir kadın tarafından öldürülmüştü. Hayır, "Attilâ" bir kadın tarafından öldürülmeye razı olmuştur, çünkü "Attilâ" bir medeniden fazla kadınları sevmesini ve anlamasını bilirdi.

Attilâ romanı, Attilâ'ya ait her şeyi ihtiva eder; efsane ve tarih, aşk ve ölüm.

İnsanlığın ezeli hikayesi de zaten bunlardan başka neyi ihtiva eder?

P. S.

[1] **mahlûk:** Yaratık, yaratılmış olan.

Birinci Kısım

Gündüzleri, sularına meşe ve gürgen ağaçlarının gölgeleri düşen ve ince hareleriyle[1] güneşin renklerini emen Tuna nehri bazı geceler korkunçtur. Yıldırımlarla parlar, kendisine bakan insan gözlerini delerek nüfuz[2] ettiği dimağlara kalın bir fosfordan çizgi çeker, sonra ovaların karanlık boşluklarına sarılarak gözden kaybolur.

O gece de yıldırımlar nehrin sularını yırtıyorlar ve sahildeki ağaçları paralıyorlardı. Şimşek çakar çakmaz, ovalara sığmayan muazzam ve dehşetli bir ses, Tuna'nın sol sahilinde simsiyah boşlukları döverek gümbürdüyordu.

Nihayetsiz ve bomboş ovada bir tek çadır ve içinde birkaç insan vardı. Fırtına, bacakları arasına diktikleri meş'aleyi söndürerek hepsini karanlıkta bırakmıştı.

Bunlar, Kostantiniyye'de (İstanbul) bulunan imparator İkinci Teodos'un Hun hakanı Attilâ'ya gönderdiği elçi heyetiydi. Attilâ'nın karargahına gitmek için İstanbul'dan yola çıkmışlardı. Başelçi Maksimyen dirayetli[3] ve namuslu bir adamdı; heyet azasından Prisküs meşhur bir Yunanlı müverrihti; fakat hey'etin içinde bulunan Vijilas'ın ahlakından şüphe edelim. O, meşum[4] bir maksatla Hunların yanına gidiyordu. Attilâ'yı öldürmeye memurdu.

---

[1] **hare:** Işıklı parlak çizgi, meneviş.

[2] **nüfuz:** Etki.

[3] **dirayet:** Kavrayış, yetenek, beceriklilik.

[4] **meş'um:** Uğursuz, kötü.

Attilâ'yı öldürmek! Bu suikast Kostantiniyye'de, imparator İkinci Teodos ve başvekili hadım Krizafyos tarafından tertip[1] edilmişti. Evvela Attilâ'nın Kostantiniyye'de bulunan bir memuru Odekon, kendisine altınlar ve saraylar vadedilerek kandırıldı, bu suikaste önayak olmaya memur edildi... Romalı Vijilas ile beraber Hunların hakanını öldüreceklerdi.

İmparator İkinci Teodos, bu suikastı sezdirmemek için meşum niyetlerle Hunların arasına gönderilen elçi heyetinin başına Maksimyen isminde namus ve faziletiyle meşhur bir başelçi tayin etti. Maksimyen, reisi bulunduğu heyetin Attilâ'yı öldüreceğini bilmiyordu.

Heyet, Kostantiniyye'den kalkarak Hunların Tuna boyundaki arazisine girdiği vakit, geceyarısı, bu yıldırımlı ve kasırgalı havaya tutulmuştu.

Çadır altında birbirlerine sokuldular ve insan seslerinden cesaret almak için konuşmaya başladılar. Bir tanesi, ıslak bezlere sarılmış gibi tutuk bir sesle mırıldandı:

"Korkunç gece!"

Ötekilerden biri sordu:

"Korkuyor musun, Vijilas?"

"Buna "evet" demek için Romalı olmamak lazım. Fakat ben "korkmuyorum" diyemem."

"Bu havadan, bir Hun da bir Romalı kadar korkar.

Yunanlı müverrih başını salladı."

"Şüphesiz, dedi, hiçbir kahraman, kılıcının ucuna bir yıldırım sararak Tuna'ya atamaz. Hepimiz korkumuzu itiraf edelim..."

"Perisküs daima güzel söylemeye mahkumdur. İmparatorun..."

---

[1] **tertip:** Düzen, planlama.

Bu söz bitmemişti. Hepsinin gözlerinin içinde gayet keskin bir şimşek ziyası[1] parladı. Gözbebekleri yanar gibi olmuştu. Sonra vücutlarını sarsan bir gümbürtü:

Vijilas bağırdı:

"Yüzükoyun yere yatınız! Kör olacağız!"

Hep birden yere yattılar. Toprak hala sarsılıyordu. Çadır bezleri başka bir sert cisme çarpıyorlarmış gibi keskin bir ses çıkarıyorlardı.

Çadırın bir ayağında yatan üç kişi, kafa kafaya ötekilerine duyurmadan şöyle konuştular:

"Allah Attilâ'ya yardım ediyor. Hava bizi fena karşıladı. İçime korku düşüyor Vijilas!"

"Kafamıza bir yıldırım düşürmedikçe hava bizim kararımızı bozamaz. Harbe giden Roma kayserleri gibi yıldırım ve kasırga bizim de cesaretimizi artırmalıdır. Bu kötü havaları Hunlar kendileri için uğursuz sayarlar. Allah Attilâ'ya değil, bize yardım ediyor."

"Cesaretini bir Romalıya yakıştırmamak kaabil değil. Fakat düşün ki, altı saattir bu noktaya saplandık kaldık, eğer kütüklerine atlarımızı bağladığımız ağaçlar parçalandılarsa Hunların karargahlarına yayan gideceğiz; yollarda açlıktan ve yorgunluktan çatlamazsak."

"Korkma! Yarım saat ötede Hunların meskenleri[2] başlar. Onlara derdimizi anlatabiliriz."

"Daima en iyi şeyleri ümid edersin, Vijilas. Halbuki Hunlar bize ehemmiyet vermeyebilirler. Çünkü onların nazarında Hun'dan başka adam yoktur."

"Aramızda Attilâ'nın adamı Odekon var. Bizim rehberimiz olur. Neden korkacağız? Değil mi Odekon?"

---

[1] **ziya:** Işık.

[2] **mesken:** Oturulan yer, ev, hane.

Odekon, gökgürültüsü akislerinin[1] bitmesini bekledikten sonra cevap verdi:

"Tabii... Benim yanımda iken sizi bütün Hunlar, birer Hun imişsiniz gibi karşılayacaklar."

"Koca Odekon! Sensiz biz, gözsüz, elsiz, ayaksız birer Romalıyız."

Bunu söyleyen adam, dudaklarını Odekon'un kulakları içine sokarak sordu:

"Bu işi tehlikesiz yapacağız değil mi

Odekon silkinerek cevap verdi:

"Tabii."

"Fakat Kostantiniyye'de yaptığımız planı değiştirelim. Orada Krizafyos işe karıştı. Hadımların zekasına emniyet etmeyelim. Başvekil ukaladır, biz yeniden düşünelim."

"Düşünecek bir şey yok. Attilâ elçi hey'etlerine sarayının içinde oturacak ve yatacak yer verir. Geceleyin bütün oda kapıları açıktır. Kendisinin nöbetçisi falan da yoktur. Ben hangi saatte yatağa girdiğini, hatta hangi saatte gözlerini kapadığını ve kaç dakika sonra uyuduğunu da bilirim. Yarım saat sonra odasına gireriz."

"Odekon! Bıçağı sen saplayacaksın değil mi?"

"İmparatorla öyle konuştuk, va'dettim."

"Hiç korkun yok mu?"

"Hayır."

"Ya uyanırsa?"

"Bıçağın ucu etine değdikten sonra uyanmasının ehemmiyeti yoktur, çünkü bir saat sonra daha büyük bir uykuya dalacaktır, ondan evvel de uyanmaz, çünkü yatağı tam kapının yanındadır ve odaya girmemle Attilâ'yı öldürmem..."

"Ve Roma'yı kurtarman bir olacaktır!"

---

[1] **akis:** Yankı, eko.

Sözünün böyle tamamlanması Odekon'un hoşuna gitmedi. Çünkü o, her şeyden evvel bir Hun idi ve Romalıların düşmanıydı. Gerçi Kostantiniyye: Mavi ipek dalgalı Marmarası ile, ona vadedilen altın saraylar, işvebaz ve sehhar[1] kadınları ile, nazik, diplomat, zeki erkekleriyle onu kandırmış, sadık bir adamı olduğu Attilâ'ya karşı suikast hazırlatmıştı. Fakat Hakanın ölümüyle bütün Hunların mahvolacağını ve Romalıların Tuna boyunda saltanat süreceklerini düşünmeye razı olamıyor, Hun damarı tutuyor, Kostantiniyye sokaklarında rastladığı Bizans kadınlarının davetkar gözlerini çıkarmak isteyecek kadar milli bir kin duyuyordu.

Müverrih Prisküs, Vijilas'ın kolunu dürttü:

"Dikkat et!" dedi, bir Hun hakanını öldürmekle bütün Hunlara bıçak saplamak arasında fark vardır. Odekon, Hunların değil Attilâ'nın düşmanıdır. Nitekim bizzat Attilâ, tahta çıkmak için kardeşi Bleda'yı öldürmüştü.

Bu teselli Odekon'u avuttu. Bir şimşek çaksaydı tebessümü görülebilirdi. Fakat yıldırımlar bitmişti. Yerine müthiş bir kasırga geldi. Ve çadır direğini öyle bir sarstı ki, adamlar hepsi birden ona yapıştılar, yoksa direk topraktan sökülerek uçacaktı.

Prisküs mırıldandı:

"Korkunç gece!

Büyükelçi Maksimyen de yaklaşarak direğe yapıştı:

"Çadır uçacak. Biz Kostantiniyye'de böyle havalara alışmadık."

Fakat havaya gelen muvakkat[2] sükun hepsini aldattı, direği bıraktılar ve oturdular.

---

[1] **sehhar:** Sihir yapan, büyücü.

[2] **muvakkat:** Geçici.

Ancak beş dakika kadar konuşabilmişlerdi; fırtına birdenbire öyle bir şiddetle esti ki, direği yerinden söktü ve çadır küçücük bir ipekli kadın mendili gibi havalandı.

Hep birbirinin üstüne yıkılmışlardı. Civarda yıkılan ağaçların çatırdılarını duydular.

Başlarını yerden bir müddet kaldırmadılar. Üstlerine taş, kütük, direk yağmasından korkuyorlardı.

Kalkmaya ilk cesaret eden Odekon:

"Hunlar geliyor!" diye bağırdı.

Hepsi doğruldular. Filhakika[1] ufkun tahmin ettikleri ve asla göremedikleri karanlık çizgisi üstünde kıvranan, sallanan, yürüyen alevler görüyorlardı.

Odekon, heyetin merakını hissederek:

"Hunlar geceleri meş'alelerle yürürler! dedi.

Alevler yaklaşıyordu. Biraz sonra gecenin simsiyah boşluğu içinde atlılar farkedildi, dörtnala geliyorlardı."

Odekon, mırıldandı:

"Hunların gözü keskindir. Yirmi dakikalık yoldan bizi görmüşler, imdadımıza geliyorlar."

Meşaleli atlılar yüz adım yaklaştılar. Rüzgar fasıla[2] verdiği vakit atnalları bir fişek sesiyle ovayı çınlatıyordu.

Atlılar, beş on adım ötede durdular. Eğiliyor ve meşalelerini uzatıyorlardı.

"Kimsiniz?" diye sordular.

Odekon, en öndeki atlıya ilerleyerek:

"Ben Attilâ'nın müşavirlerinden[3] Odekon'um. Yanımdakiler Kostantiniyye'den geliyorlar. Roma imparatoru İkinci Teodos'un elçileridirler. Kasırgaya tutulduk. Çadırı-

---

1 **filhakika:** Hakikaten, gerçekten.

2 **fasıla:** Ara.

3 **müşavir:** Danışman.

mız uçtu. Bir ağaca bağladığımız atlarımızın ne olduklarını da bilmiyoruz. Hunların yardımına muhtacız."

Öndeki atlının meşalesi Odekon'un yüzüne iyice yaklaşarak uzandı. Kırpışan ziya, Odekon'un tüysüz, esmer, elmacık kemikleri fırlamış, çukur yanaklı, yassı burunlu ve yuvarlak çeneli yüzünde sarı bir badana ile dolaşmıştı.

Atlı Hun:

"Ha... Sen misin? Şimdi tanıdım... Pekala..." dedi.

Odekon bağırdı:

"İn aşağı! Ben senin hayvanına bineyim de atlarımızı arayayım..."

Hun, attan indi ve Odekon, onun yerine geçerek hayvanla bir saniyede uzaklaştı ve birkaç dakika sonra dönerek arkadaşlarına seslendi:

"Atlarımız yok. Ağaç devrilmiş. Vakit geçirmeyelim. Buradaki hayvanlara ikişer ikişer binerek gidelim."

Elçiler, hayvanlara çıkarak Hunların arkalarına oturdular. Kamçılar şakladı. Fakat atlar, karşı taraftan gelen fırtınadan huylanmışlardı. Kamçılar daha şiddetli seslerle şakladılar.

Tuna ovalarını geçerken sabah oluyordu. Fırtına dinmişti. Ve hava tam bir durgunluk içinde idi. Nehrin mavi sularında hiçbir buruşuk, hiçbir kara, hiçbir leke görünmüyordu. Ovada hiç ses yoktu; yalnız, doludizgin giden atnallarından çıkan vahşi ses, derin sükut[1] içinde ufuklara saplanıyordu.

Yarım saat kadar gittiler ve Hunların evleri arasından geçmeye başladılar. Bunlar hep tek katlı, ahşap, ortaları çatısız ve tavansız, pencereleri küçük birer murabba[2] hâlinde

---

[1] **sükût:** Sessizlik, susma, suskunluk.

[2] **murabba:** Kare, dörtgen.

süssüz, boyasız binalardı. Hepsinin medhali[1] veya kapısı önünde atlar görünüyordu.

Odekon, arkadaşlarına bağırdı:

"Dünyada her Hun'un bir atı vardır. Beygirsiz Hun yoktur. Kadınlara ve çocuklara varıncaya kadar!"

Hunlar, kapılarına çıkarak atlılara bağırdılar:

"Demek ovada adam varmış ha?"

"Varmış ya... Hem de Kostantiniyye'den gelen elçilermiş..."

"Attilâ'ya mi gidiyorlar?"

"Öyle imiş."

"Ben yemin ederim ki Attilâ onları kovacaktır; çünkü artık elçi kabul etmiyor; hele Teodos diye bir imparator tanımaz o..."

"Onları Odekon götürüyor; Odekon, yani Attilâ'nın yirmi parmağından bir tanesi."

"O başka!"

Kırbaçlar gene şakladı ve atlar dörtnala atıldılar. Biraz sonra güneş yükselerek sıcak basmıştı. Koyun, keçi, sığır, inek sürüleri ortadan kaybolmuşlardı; çünkü Attilâ'nın beşyüz bin kişilik ordusu hepsini yalayıp yutmuştu.

Geçtikleri bütün yollarda bir ot bile kalmamıştı. Bunları da yiyen beygirlerdi. Hunlar ve atları her tarafı kurutmuşlardı.

Yerlerde yağmur ve güneşle kuruyan beyazlanmış insan kemikleri görüyorlardı. Bunlar son harblerin ve katliamların eserleriydi.

Öğleye doğru kervan biraz durdu. Ufkun şark tarafından nehrin maverasında[2], muazzam kaleleriyle bir şehir görünmüştü.

---

[1] **medhal:** Giriş, antre.

[2] **mavera:** Bir şeyin ötesi.

Vijilas, sordu:

"Artık geldik değil mi?"

Odekon cevap verdi:

"Daha sekiz saatlik yol var!"

Kervan ileri atıldı. Şehir hiç yaklaşmıyor, olduğu yerde duruyordu.

Yarım saat gittikleri hâlde şehrin yaklaşmak değil, bilakis[1] uzaklaşıp küçüldüğünü gören Romalılar hayret içinde kaldılar.

Yarım saat daha gidince artık şehir tamamıyla görünmez olmuştu.

Müverrih Prisküs bağırdı:

"Bu ne canım! Büyü mü yapıyorlar? Koca şehir ufuklarda kayboldu."

Odekon cevap verdi:

"Şehir kaybolmadı, fakat burada ışıklar aldatır ve göz boyar."

Nihayet güneş batarken kervan yoruldu ve geceleyin orada konakladı.

O gece Hunlardan biri onları evine aldı.

Kadın erkek, bütün ev halkı misafirlere hizmet için paramparça oluyorlardı: Kurutmak için elbiselerini çıkardılar ve kendilerine temiz çamaşır ve esvap[2] verildi, mükellef[3] bir yemek hazırlandı. Sofrada misafirlere hep güzel kadınlar hizmet ettiler. Şerefli misafirlere cemile yapmak için, hizmetlerine güzel kadınlar tahsis etmek Hun kavminin adetlerinden biriydi.*

---

1 **bilakis**: Tam tersi(ne).

2 **esvap:** Elbiseler.

3 **mükellef:** Yükümlü.

* müverrih Prisküs'ün *Extrait*'lerinden, s. 56.

Gece başelçi Maksimyen'e ayrı bir oda ve maiyetlerine[1] de iki oda verilmişti.

Vijilas, Prisküs, Odekon, bir odada yatmak için ötekilerden ayrıldılar.

Müverrih Prisküs, bir sedire uzanarak Odekon'a hitabetti:

"Sen bu evde eskisinden fazla mağrur olmak hakkını kazanıyorsun, Odekon! Zira itiraf edeyim ki Hunlar necip bir kavimdir ve insanların mertebeleri misafiri izaz[2] ederlerken görünür."

Odekon'un öfke ile neşeyi birleştiren sesi duyuldu:

"Prisküs! Senin bunu anlaman için Tuna'da bir kasırgaya tutulman mı lazımdı?"

"İtiraf edeyim ki, Hunlar Bizans'tan yanlış görünüyor.

Vijilas, dört parmağıyla alnını ovalayarak başının içini tırmalayan bir fikri uyuşturmaya çalışıyordu. Arkadaşları buna dikkat ettiler. Odekon sordu:"

"Vijilas! Rahat etmen için daha ne lazımdır?"

Vijilas'ın yüzü sünger gibi buruştu:

"Üç gecedir uyumuyorum. Bu, Attilâ'yı öldüreceğimiz ana kadar sürecektir. Odekon, doğrusu ya, ben korkuyorum. Attilâ bana ölmez gibi geliyor."

"Hançerin altında bütün insanlar müsavidirler[3], Vijilas!"

"İnsanlar dediğin gibidirler. Fakat ben bir devden bahsediyorum."

"Şüphesiz o bir devdir, fakat aramızda oldukça insanlığı kabul etmiştir."

Üç adam da birdenbire sustular. Üçü de aynı şeyi düşünüyor, fakat düşündüklerini zayıf buldukları için, birbirlerine söyleyemiyorlardı.

---

[1] **maiyet:** Etraf, etrafındakiler.

[2] **izaz etmek:** Ağırlamak, ikramda bulunmak.

[3] **müsavi:** Eşit.

Vijilas başını salladı:

"Ben geçen sene de yanına yaklaştım. O, bir devdir."

Gene sustular. Yakın odalardan birinden ince ve titrek bir kadın sesinin yanık türküsünü işittiler. Başları kalktı. Bütün dikkatleriyle dinlemeye başladılar. Ses, kadının bulunduğu odanın penceresinden çıkarak havada bir daire çiziyor ve onların odasına giriyordu:

Yurdumda, çöllerde
Kaplan aslanın izinden gidiyor;
Şeydi kur,
Şeydi kur,
Urgan, kalkan, kokusu: gal
Dişleri çeliktendir ve pençesi bakırdan
Alas " nur!
Alas " nur!
Sakın ağzına düşeyim deme
Artık bir daha hiç, hiç kurtulamazsın!
Alas " nur!

Odekon, birdenbire başını ellerinin içine aldı:

"Ah! dedi. "Ne güzel okuyor, ne güzel... Bu ta şarktan gelen bir sestir, şarktan, Hunların öz yurdundan... Ah... Bu, Hunların en güzel şarkılarındandır:"

Ve kendisi de biraz mırıldandı:

Dişleri çeliktendir ve pençesi bakırdan
Alas " nur!
Alas " nur!
Sakın ağzına düşeyim deme,
Artık bir daha hiç, hiç kurtulamazsın.

Odekon, "Ah..." diyordu, "Bu sıcak ses beynimin kurşunları üstüne düşüyor ve meşum niyetimi eritiyor..."

Vijilas, birdenbire asabileşerek ayağa kalktı. Ve daima dört parmağıyla alnını ovalayarak odada dolaştı...

Odekon, kendi kendine mırıldanıyordu:

Sakın ağzına düşeyim deme,
Bir daha hiç, hiç kurtulamazsın.

Vijilas, yataklardan birinin önünde durarak baktı, yine kendi kendine hitap eder gibi:

"Ben bu gece de uyuyamayacağım!" dedi.

Meraklı Prisküs, Odekon'a yaklaşarak omzuna elini koydu ve ona doğrulmayı telkin[1] etti:

"Ey.. dedi, "söyle bakalım Odekon, Attilâ kardeşini nasıl öldürdü? Bu meseleyi bir kere de senin ağzından işitmek istiyorum. Diyorlar ki Attilâ tahta çıkmak için kardeşi Bleda'yı kendi eliyle ve hilelerle, dalaverelerle öldürdü. Ne dersin? Hatta diyorlar ki, o böyle bir kardeş cinayetiyle bütün beşeriyetin katline bir mukaddime yapmak istemiş.

Odekon'un başı gene avuçlarının içine düştü:

"Ah, yalan yalan! Keşke bu doğru olsaydı da Bizans'ın altınları için değil, mağdur bir kardeşin asil intikamı için Attilâ'yı öldürmek isteseydim."

"Sen Attilâ'yı seviyorsun, Odekon!"

"Ben buna, sizin imparator Teodos'un boyunduruğundan çıkarak Attilâ'ya iltihak[2] eden ve Hun hakanının Tuna boyunda bütün Hunları itaata sevketmesine çok yardımı dokunan kabile reisi Koridah gibi cevap vereceğim: "Ben bir insanım, güneşin bir pırıltısına bile sabit olarak baka-

---

[1] **telkin:** İnandırma, görüşünü başkasına aşılama.

* Müverrih Jurnades'den.

[2] **iltihak:** Katılma.

mayan zayıf gözlerim, en büyük yaratığın şaşaası[1] karşısında nasıl kamaşmaz?" Anladın mı Prisküs? Hançerimi Attilâ'ya saplarken gözlerimi sımsıkı yumacağım!

Fakat birdenbire gözlerini açarak başını kaldırdı:

"Sizin imparator Teodos'un ne tavşan yavrusu olduğunu ben gözlerimle gördüm, Prisküs! 446'da idik, Attilâ, Roma topraklarını istila ediyordu, üst üste yetmiş büyük şehre girdi. Teselya'dan Termopil'e kadar bütün araziyi geçti, birbiri arkasına iki Roma ordusunu mahvetti. İşte o zaman dizleri bükülen imparatorunuz harb tazminatı[2] olarak 6.000 ve senevi[3] 2.000 ölçek altın vermeye razı oldu.

Prisküs tashih[4] etti:

"2.100."

"Hakikati Roma'dan daha çok seviyorsun, Prisküs!"

"Fakat Odekon! Ey Orest'in meşhur rakibi; sen Hun topraklarına girince değiştin. Korkarım ki Attilâ'ya her şeyi itiraf edeceksin. Başımı omuzlarımın üstünde iğreti hissediyorum"

"Ben Attilâ'yı öldürmeği sade senin imparatoruna değil, kendime de va'dettim. Ben kendime karşı olan va'dimi tutarım, ben de biraz Attilâ'yım, çünkü ben de Hun'um!"

"Güzel cevap."

Vijilas, yaklaşarak tasdik etti:

"Güzel... Pek güzel doğrusu, Attilâ'yı ancak bir Hun öldürebilir."

Üç arkadaş tekrar suikasta dair konuşmaya başladılar. Üçünün de uykusu yoktu. Fakat Prisküs yatmayı teklif etti:

"Uykuyu taklit edelim, dedi."

---

[1] **şaşaa:** Parıltı, parlaklık, tantana.

[2] **tazminat:** Bir zarar ziyan karşılığı olarak ödenen bedel.

[3] **senevi:** Yıllık.

[4] **tashih:** Düzeltme.

Yattılar...

Ertesi sabah erkenden, atlara binerek yola çıktılar. Budrog ile Nais arasındaki sahaya gelmişlerdi. Dik bir tepe üstünde Attilâ'nın büyük bir çadıra benzeyen açık renkli ahşap sarayı ve etrafını çeviren çitin arkasında, isten simsiyah kesilmiş çadırlarıyla ordugah görünüyordu. Tepenin eteklerinde de çadırlar vardı. Elçiler, atları üstünde bunların aralarından geçmeye başladılar. Romalılar ve Hunlar, bütün dikkatleriyle birbirlerine bakıyorlardı.

Prisküs, bu sırtlarına fare derisi giymiş, baldırlarına paçavralar dolamış, tüysüz, çeneleri cilalı, çarpık bacaklı, geniş omuzlu, uzun kollu ve koca kafalı insanlara hayretle bakıyor ve Hunlara dair vaktiyle öğrendiği şeyleri hatırlıyordu. Hunlar, yeni doğan çocuklarının yüzlerini kızgın demirle dağlarlarmış ve sakal köklerini öldürürlermiş. Bunun için Hunlar, kadınlar gibi tüysüzmüşler. Yemeklerinin ateş ve mevsimle münasebeti yokmuş, vahşi nebat kökleri yahut da kalçalarıyla atın sırtı arasına yerleştirerek ezdikleri etleri yerlermiş. Ne evleri, ne kulübeleri varmış. (Prisküs de misafir oldukları çatısız meskenin eve de, kulübeye de benzemediğini hatırladı.) Hunlar bir çatı altında kendilerini emin bulamazlarmış. Esasen bu kavmin dağdan dağa, ormandan ormana gittiği, mütemadiyen[1] mesken değiştirdiği, çocukluktan beri bütün ızdıraplara, susuzluğa, açlığa, soğuğa mukavemete[2] alıştığı malumdur. Onlar muhaceret[3] ederlerken sürüleri yanlarındadır. İçinde aileleri bulunan arabalarında kadınları erkeklerinin esvaplarını örer ve dikerler, erkekleri tarafından orada kucaklanırlar. Çocukla-

---

1 **mütemadiyen:** Sürekli olarak.

2 **mukavemet:** Direnme, direnç.

3 **muhaceret:** Göç.

rını orada dünyaya getirir ve buluğa[1] kadar orada terbiye ederlerdi, Hunlara nereden geldiklerini, nerede yaşadıklarını, nerede doğduklarını sorunuz, cevap alamazsınız. Zira kendileri de bilmezler. Elbiseleri yün bir ceketten ve vahşi fare derilerinden mamul[2] bir mantodan ibarettir.[*] Ceketleri koyu renktedir ve vücutları üstünde durur. Başları üstünde arkaya doğru atılmış bir miğferleri[3] vardır. Ölçüsü ve biçimi olmayan kunduralarından o kadar rahatsızdırlar ki, yayan yürümekten hoşlanmazlar, hele piyade [4]olarak hiç harbetmezler, bütün hayatları at üstünde geçer, hayvana mıhlanmış gibidirler ve şimşek gibi giderler. At üstünde yer, içer, uyurlar. Yeryüzünde ne kadar Hun varsa, hepsinin atı vardır. Harblerde, muhtelif amirlerin[5] emirlerine tabi olarak, plansız ve nizamsız ileri atılırlar ve müthiş çığlıklar koparark düşmanın üstüne yürürler. Mukavemet görünce dağılırlarsa da aynı şimşek sür'atiyle gelirler ve önlerine geçen her şeyi darmadağın ederler. Demir kadar sert ve o kadar öldürücü olan sivri kemikten mamul oklarını, muhayyirü'l"ukul[6] mesafelere büyük bir maharetle[7] atarlar. Yakından harb ederlerken bir ellerinde kılıç, ötekinde kement vardır. Kemendi düşmanın boynuna dolayarak kılıcı çalarlar.

Prisküs, bunları düşünürken, Odekon, atı ile ona yaklaştı ve bir çadırın önünde duran bir Hun gösterdi:

"Bak! Bu Attilâ'nın oğlu Erlak'tır."

---

1 **bulûğ:** Büluğ, cinsel erginlik, erinlik.

2 **mamûl:** Yapılmış, üretilmiş.

* Lafonten'in: "Attila le fleau des rats — Attila, farelerin belası!" mısraı meşhurdur. P. S.

3 **miğfer:** Savaşta başa giyilen metalden yapılmış sert başlık.

4 **piyade:** Yaya.

5 **amir:** Emreden, iş buyuran..

6 **muhayyirü'l"ukûl:** Akılları durduran.

7 **maharet:** Ustalık, beceriklilik.

Çadırlardan uzaklaşınca, Prisküs veliahttan bahsederek, Vijilas'a istihza[8] ile sordu:

"Bu da mı prens?"

"Bu atcambazı, ötekiler de fare!"

Prisküs, dikkat, hayret, dehşet ve hürmet içinde mırıldandı:

"Bunlar, rüya gören bir sarhoşun hayalhanesinden doğma haşerat, yahut hortlaklar, cadılar..."

Saçları yok, gözleri birer delik, ağızları birer yarık, burunları birer ölü kafası ve kulakları da kazan kulpu!

Başelçi Maksimyen bu sözleri duydu:

"Sahi öyle, dedi. Roma lejyonları da bu kalkansız, zırhsız baldırı çıplakların önünden kaçtı ha?.. Bunlar insan değil, vücutlarına bıçak işlemeyen ecnebiler![9]"

Elçi hey'eti gittikçe tepeye yaklaşıyordu. Prisküs, Attilâ'nın yaklaştıkça garabeti[10] artan sarayından gözlerini hiç ayırmadı.

Kalbi çarpıyordu; aynı noktaya bakan gözleri yoruluyor, kararıyor ve içinden kurşun renkli bulutlar dolup boşalıyordu. Gökyüzüne doğru sivrilmiş kaleleriyle ta uzaktan gözlere vuran bu saray, tepenin en mürtefi[11] noktasına yapılmıştı. İçinde ancak bir imparator oturduğundan saray ismini alan bu bina, hakikatte, Attilâ'nın ve zevcesi[12] Kerka ile oğullarının ayrı ayrı ahşap ikametgahlarından, her tarafı çitlerle dairevi olarak çevrilmiş birkaç evden ibaretti. Bu evler birer tahta perde ile birbirinden ayrılmışlardı.

Odekon, elçilerin geldiklerini içeriye haber vermek için ayrıldı. Elçiler atlarından indiler, bir meydanlığa doğru yürüdüler, başelçi Maksimyen çadırlarını oraya dikmeyi mu-

---

[8] **istihza:** Alay, eğlenme.

[9] **ecnebi:** Yabancı.

[10] **garabet:** Tuhaflık, gariplik.

[11] **mürtefi:** Yükselmiş, yüksek.

[12] **zevce:** Kadın eş.

vafık[1] gördü ve adamlarına emir verdi. Eşyaları arasından kazıklar ve kancalar çıkarılırken, elçiler, kendilerine doğru birçok Hun'un koşuştuklarını görerek tereddütle[2] durdular.

Hunlar yaklaştıkça, hepsinin yüzlerinde müthiş bir öfkenin bariz[3] alametleri görünüyordu. Beş adım kala haykırdılar:

"Ne yapıyorsunuz? Kaçılın oradan! Attilâ'nın sarayı hizasına çadır kurmak sizin haddiniz mi? Kendisinin bile çadırı saraydan aşağıdadır."

Elçiler, derhal varlarını yoklarını topladılar ve palas pandıras[4] tepeden aşağı indiler, Hunların gösterdikleri bir yerde çadırlarını kurdular.

Hun topraklarında havadan ve insanlardan aldığı fena intibaların[5] birbirini takip etmesi, başelçi Maksimyen'in neş'esini kaçırmıştı. Çadır kurulduktan sonra yere bağdaş kurarak düşünceli bir tavırla mırıldandı:

"Vijilas! Güç bir vazife deruhte ettiğimiz[6] anlaşılıyor.

Vaktiyle Hunlar arasında bulunmuş olan tecrübe sahibi Romalı, müfsit[7] bir istihza ile cevap verdi:"

"Gelirken çadırların önündeki Hunların ihtarlarında büyük bir hakikat bulunduğunu şimdi anlıyoruz değil mi?"

Prisküs de oldukça düşünceli görünüyor, mamaafih, Hunlar hakkındaki müşahedelerini[8] ve malumatını[9] zen-

---

1 **muvafık:** Uygun.
2 **tereddüt:** Kararsızlık, ikirciklilik.
3 **bariz:** Açık, besbelli, belirgin.
4 **palas pandıras:** Gereği gibi toplanmadan, alelacele.
5 **intiba:** İzlenim.
6 **deruhte etmek:** Üstlenmek.
7 **müfsit:** Fesatçı, arabozan.
8 **müşahede:** Gözlem.
9 **malûmat:** Bilgiler, bilinenler.

ginleştiren, iyi kötü her vakadan[1] biraz memnun olduğunu hissettiren felsefi ve müstehzi[2] bir tebessüm ince dudaklarını çerçeveliyordu.

Odekon elçilerin yanından ayrılınca, saraya otuz adım kala küçük bir meydanlıkta durakladı ve kendisinde garip bir mecalsizlik[3] hissetti. Vücudunun neresinden geldiğini anlamadığı bir fenalık dönüp dolaşarak nihayet dizkapaklarını buluyor ve uyuşturuyor, bacaklarından yürümek takatini alıyordu. Başını dik tutmak için de bir gayret sarfetmeye muhtaç olduğunu hissederek yere oturdu.

Kendini tartıyordu. Nesi var? Attilâ'nın sarayı önünde birdenbire hissettiği bu takatsizlik nedir? Henüz bunu iyice anlamamıştı Fakat kulaklarının içinde uzak, ince ve tatlı bir sesin damlalarını, şıpırtılarını duyar gibi oluyordu. Hunların öztürküsü, misafir kaldıkları evde yakın odalardan birinden gelen kadın sesi ve daima o nağmeler:

Dişleri çeliktendir ve pençesi bakırdan,
Alas " nur!
Alas " nur!
Sakın ağzına düşeyim deme,
Bir daha hiç, hiç kurtulamazsın.

Birdenbire irkildi, birdenbire başının içinde büyük bir meydan açıldığını hissetmişti ve orada, yüz binlerce Hun'un atnallarını şakırdatarak, tozu dumana katarak birbirlerine kaynaştıklarını, simsiyah bir insan yığını halinde birbirleriyle hal ve hamur olduklarını gördü. Sonra bu dalgalar, bulutlar, karaltılar korkunç şerrarelerle[4] kah beyazlaşan ve kah kararan meçhul hayaller gibi dağıldılar. Yerlerinde bir tek hayalet, gene kapkara ve dimdik, başı yıl-

[1] **vak'a:** Olay.
[2] **müstehzi:** Alay edercesine.
[3] **mecal:** Güç, takat.
[4] **şerrare:** Kıvılcım.

dızlara karışmış, kör gözleri parıl parıl yanan, siyah elmastan mamul vücudundan kara alevler dağılan muazzam bir mahluk göründü. Bu o idi, o: Attilâ! Attiia! Ve gözlerinin siyah alevlerini Odekon'un gözlerine doldurarak bakıyor:

"Sen ha! Sen ha!"

diyordu. Odekon yerinden fırlayarak ayağa kalktı; etrafına bakındı. Hunların çadırlarıyla dolu vadiyi seyrederek hakikatlara alışmak ve başının içindeki hayaletleri kovmak istedi. Fakat müphem[1] olmakla beraber Attilâ'nın hayaletini daima görüyor ve sanki gözleri hem dışarıya, hem de kendi içine bakan iki taraflı bir rüyet[2] kazanıyordu.

Bütün ruhuna birdenbire büyük bir korku doldu. Tehlikelerin hepsini birden hissetmeye başlamıştı. Şurada, karşıda sivri kaleler arasında, Attilâ'nın ahşap sarayını gördükçe korkusu nisbetinde büyük bir hayrete düşüyordu. Nasıl oldu da, Kostantiniyye'de basireti bağlandı? Nasıl oldu da bir aslanı insan tırnağiyle parçalamaktan daha güç, imkansız, budalaca ve eşekçe bir iş yüklendi? Kostantiniyye sokaklarında, onu hakikattan bu derece uzak bir hayal kurmaya sevkeden hangi melun[3] ve sehhar Bizanslı kadının elmas kırıntılarıyla parlayan gözleriydi?!.. Yahut İkinci Teodos sarayında hangi kapının altın tokmağı idi? Ne sersemce tasavvur! Attilâ'yı öldürmek! Ne hayvanca arzu! Ona bıçak saplayacağı anı düşünürken, daha şimdiden sağ elinin bileğinde sancılı bir burkulmayı takip eden kuvvetsizliği ve bitkinliği duyuyordu.

İçine bir arzu geldi. Attilâ'nın yanına koşmak, ayaklarına kapanmak. Bizans saraylarının debdebesinin, altınlarının gözlerini nasıl aldığını, Kostantiniyye'deki ipek se-

---

[1] **müphem:** Belirsiz.

[2] **rüyet:** Görüş, görme.

[3] **mel'un:** Lanetli,lanetlenmiş.

dirlerin, billur kadınların kendisini nasıl teshir[1] ettiklerini ve bu sersemlik içinde imparator Teodos'a ne meşum bir cinayet vadetmeye mecbur olduğunu anlatmak, af dilemek istiyordu. Attilâ'nın itiraflara karşı hassas olduğunu, zayıflara hücum etmediğini biliyordu. Fakat etrafında, en cesurların bile tahrik etmekten korktukları öfkesi, bir kere uyanacak olursa, onun lavlar saçan gözleri karşısında bir saniye duramayacağını, ölümden korkmak değil, korkudan ölmek muhakkak olduğunu düşünüyordu.

Fakat, bir kere içine düşmüş bulunduğu bu tehlikeli vaziyetten nasıl kurtulmalı?

Bir anda bir çare düşündü ve nihayet en münasibinde karar kıldı. Başvekil Onejes'e giderek her şeyi anlatmak! Suikastin düşmanlar tarafından teklif edildiğini söyleyerek, onları aldatmak için bunu kabul etmiş göründüğünü iddia etmek. Böylece, başvekilin ve dolayısiyle Attilâ'nın da teveccühünü[2] kazanmış olacağını düşünerek gülümsedi ve derhal Onejes'i aramaya karar verdi.

*
* *

Odekon'un gelmesini bekleyen elçiler, çadırlarının içinde sabırsızlıktan şiddetli ve seri soluklar alarak, büyük hareketler yaparak asabi[3] konuşuyorlar, bazan da yakın bir istikbale ait tahminler yapmaktan vazgeçerek, sessiz, mütevekkil[4], süklüm püklüm duruyorlardı.

Üç dört saat geçti. Gözleri etraftan ayrılmayan, Vijilas, arkadaşlarını dürttü;

---

[1] **teshir:** Büyüleme.

[2] **teveccüh:** Yönelme, sempati.

[3] **asabi:** Sinirli, gergin.

[4] **mütevekkil:** Kadere boyun eğen, işi Allah'a bırakan.

"İşte, haber geliyor!"

Parmağıyla kırk elli adım öteden gelen iki adamı göstererek ilave etti:

"Bunlar Attilâ'nın maiyetindendirler: Orest'le Iskota. Hani meşhur Orest, bizim Odekon'un rakibi."

Elçiler doğruldular. Evvela Maksimyen, sonra da ötekiler, sabırsızlıkla ayağa kalkarak çadırın kapısına doğru birkaç adım attılar.

İki Hun, çadıra doğru ağır ağır ilerliyorlardı. Nihayet geldiler ve ne başelçiye, ne de evvelce tanıdıkları Vijilas'a, hiçbirine selam vermeden, uluorta, kalın ve sert bir sesle sordular:

"Ne istiyorsunuz? Buraya ne maksatla geldiniz?"

Bu karşılanış, bu istintak[1] ve kendilerinden istenen bu usulsüz, yolsuz cevap Romalıları o kadar şaşırtmıştı ki, elçiler birbirlerinin yüzlerine bakarak ne söyleyeceklerini düşündüler.

Orest daha sert bir sesle, başelçiye adeta emretti:

"Haydi, cevap veriniz!"

Maksimyen, bu emre itaat etti:

"Fakat, dedi. Elçiler maksatlarını ve arzularını yalnız hükümdarlara söylerler. Arada bir mutavassıt[2] bulunması usulden değildir.*"

Iskota, bu cevaptan yaralanmış görünerek emin, kat'i bir eda ile, dedi ki:

"Biz buraya kendi keyfimizle gelmedik. Vazifemiz efendimizin emirlerini yerine getirmektir."

Maksimyen, itiraz etti:

" Bu, bizzat hükümdarınızın arzusu olsa bile biz tebaiyyet[3] edemeyiz. Bir elçi ancak hükümdarlarla temas eder,

---

1 **istintak:** Sorgulama.

2 **mutavassıt:** Aracı.

* prisküs'ten: s. 50/51.

3 **tebaiyyet:** Uyma, tabi olma.